

- Чтобы иметь то, что никогда не имел,
нужно делать то, что никогда не делал!

Лекція 3

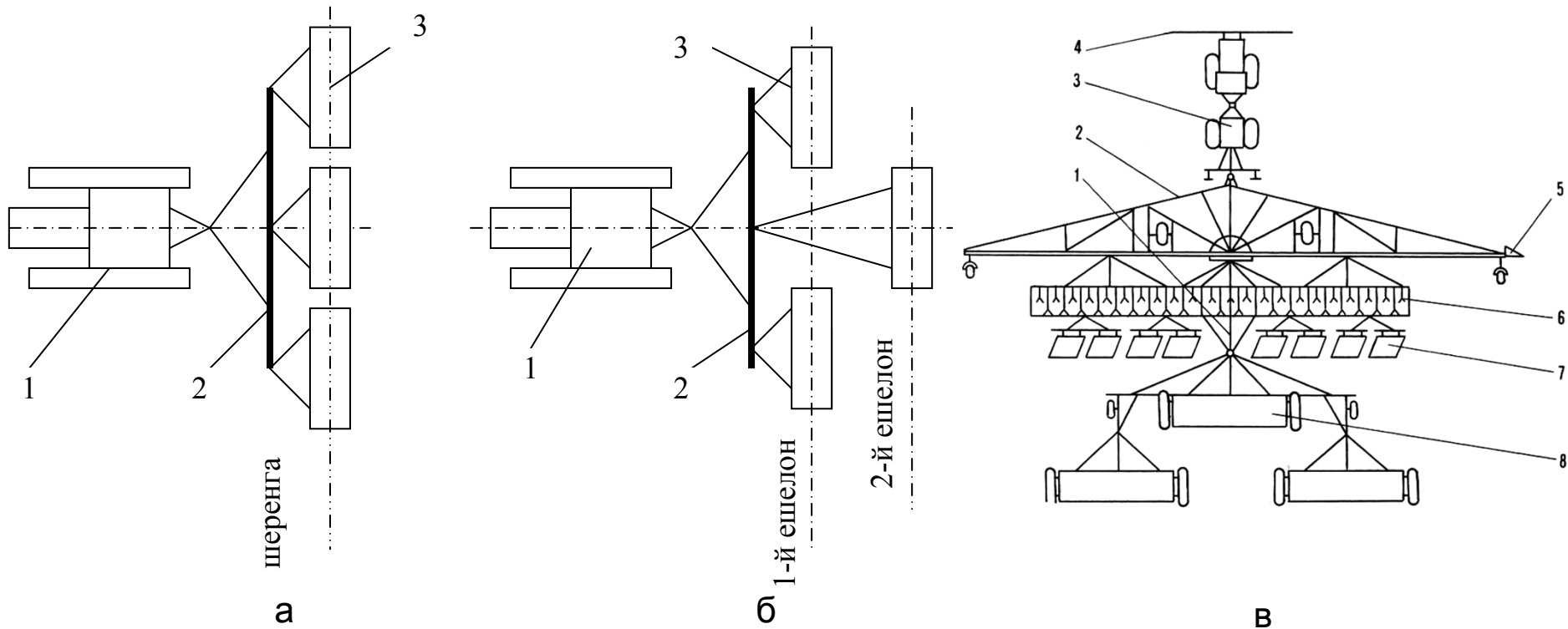
Ефективність використання машин/знарядь зі зчіпками

- 3.1. Види зчіпок і їх призначення [1-3].
- 3.2. Вплив зчіпок на кінематичні параметри СГА/МТА [1-3].
- 3.3. Особливості агрегування мобільних енергетичних засобів із причіпними та напівнавісними зчіпками [4].

Список літератури

1. Експлуатація машин та обладнання / [Бендера І.М. та ін.]; за ред. І.М. Бендери. – Кам'янець-Подільський: ФОП «Сисин Я.І.», 2013. - 576 с. [С.102-108].
2. Масалабов В. Двомашинна зчіпка / В. Масалабов, Л. Маргарян, А. Аюбов // The ukrainian Farmer. - К. : ТОВ "АГП Медіа", 2011. - № 7. - С. 84.
3. Кюрчев В.М. Напівнавісна двомашинна зчіпка/ В.М. Кюрчев, В.Т. Надикто, А.М. Аюбов, В.М. Масалабов // Праці ТДАТУ. – Мелітополь: ТДАТУ, 2009. – Вип. 9, Т.3. – С.137 – 143.
4. Надикто В.Т. Нові мобільні енергетичні засоби України. Теоретичні основи використання в землеробстві / Надикто В. Т. [та ін.]. - Мелітополь: ТОВ «Видавничий будинок «ММД», 2005. - 337 с. [С. 304-310].

3.1 Види зчіпок та їх призначення.

а – шеренговий агрегат;
б – ешелонований агрегат;

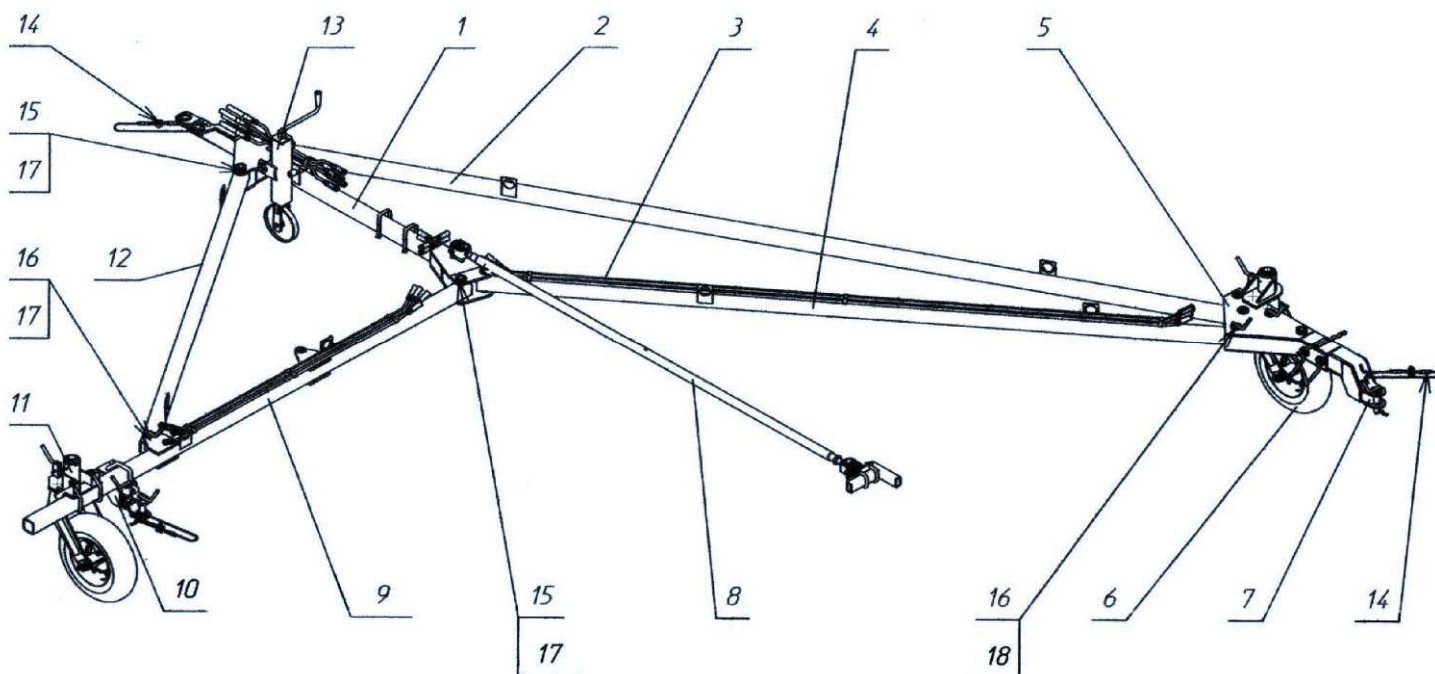
1 – трактор; 2 – зчіпка;
3 – с.-г. машина (наприклад, сівалка)

в - Схема широкозахватного МТА:

1 – брус; 2 – причіпна зчіпка СП-16;
3 – трактор; 4 – слідпоказчик; 5 – маркер;
6 – культиватор; 7 – борони;
8 – сівалки зернові СЗ-3,6

Зчіпка - спеціальний зчіпний пристрій, що дозволяє приєднати до трактора декілька машин для складання простих шеренгових і комбінованих ешелонованих агрегатів.

Зчіпка сільськогосподарська - пристосування для агрегування з трактором декількох с.-г. машин з метою раціонального використання тягової потужності трактора і збільшення продуктивності агрегату.

Рис. – Зчіпка гідрофікована СП-10,8 для двох сівалок СЗ-5,4:

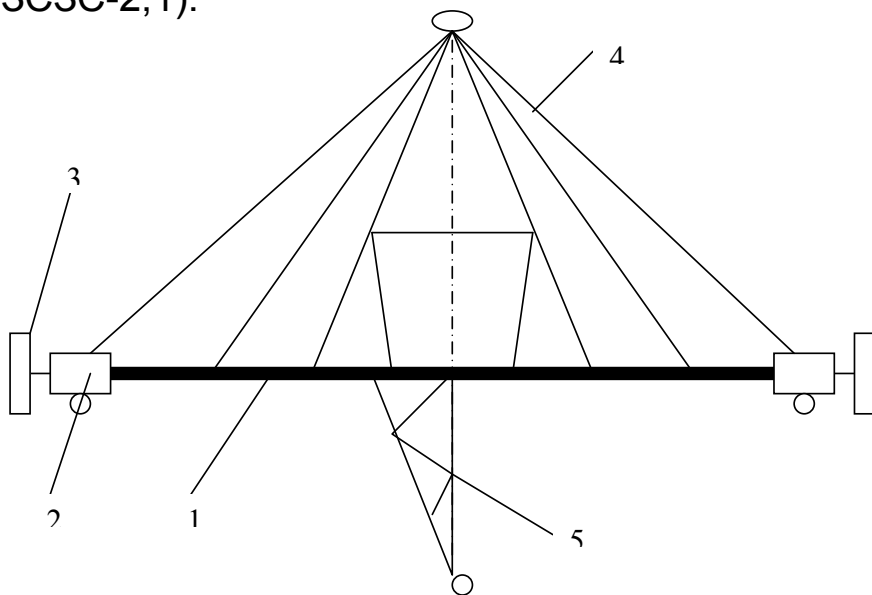
1 – брус передній; 2 – розтяжка; 3 – гідро траса; 4 – брус задній; 5 – кронштейн; 6 – колесо праве; 7 – причеп; 8 – стяжка; 9 – брус лівий; 10 – причеп; 11 – колесо ліве; 12 – розтяжка; 13 – колесо переднє; 14 – страховочний пристрій; 15,16 – штир; 17,18 - шплінт

Використання техніки в АПК

Свого часу у СРСР широко застосовували причіпні зчіпки: універсальні гідрофіковані (СП-16, СП-11) та не гідрофіковані (С-18У, С-11У), а також спеціальну гідрофіковану (СГ-21) для зубових борін. Також відома конструкція напівнавісної універсальної зчіпки (СН-75).

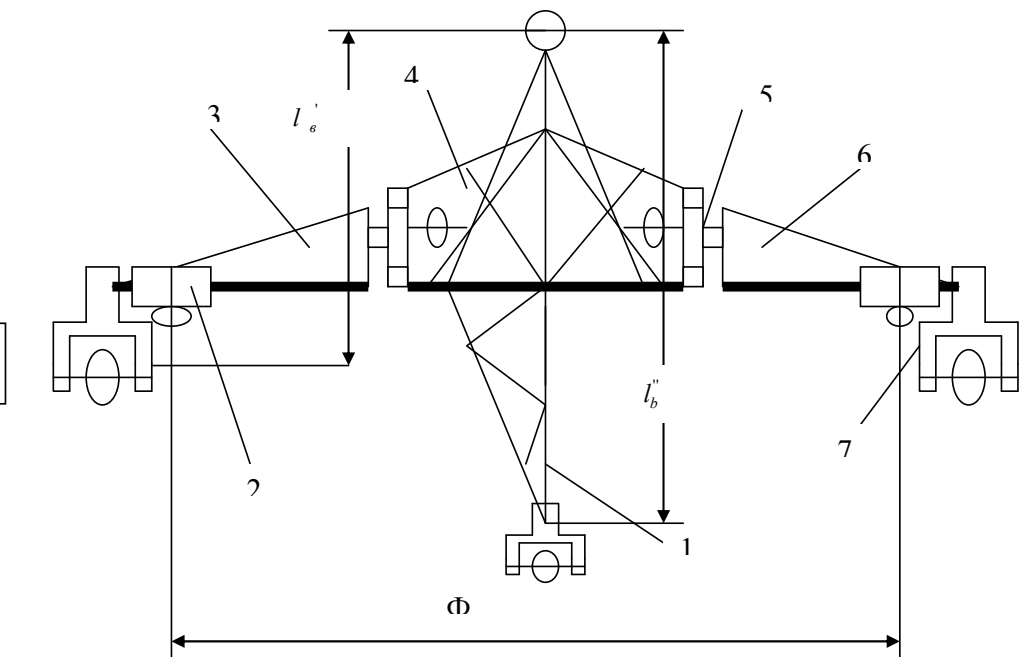
За допомогою зчіпки СП-16 складаються шеренгові агрегати з культиваторів (4КПС-4, 3КПЭ-3,8 і 4КШ-3,6 А), плоскорізів (5КПП-2,2) і зернових сівалок (4СЗП-3,6 і 5СЗС-2,1), а із застосуванням подовжувачів - ешелоновані агрегати із зернових сівалок (4СЗ-3.6) для їх агрегування з тракторами класів 4 і 5.

Зчіпка марки СП-11 призначена для агрегування з тракторами класів 3 і 4 шеренгових агрегатів з культиваторів (2КПС-4, 2КПЭ-3,8 і 3КШ-3,6 А), плоскорізів (3КПП-2,2) і сівалок (СЗ-3,6 і ЗСЗС-2,1).

- 1 – тяговий брус; 2 – пересувні причіпні скоби для машин першого ешелону;
- 3 – опорні колеса; 4 – розтяжки; 5 – подовжувачі для машин другого ешелону

Рис. 1 – Універсальна зчіпка С-11У

- 1 – подовжувач; 2 – пересувна скоба; 3 – ліве крило;
- 4 – центральна рама з двома опорними пневматичними колесами;
- 5 – шарнір; 6 – праве крило; 7 – пневматичні колеса

Рис. 2 – Універсальна гідрофікована зчіпка СП-16

В Україні сьогодні ПАТ «Червона зірка» виробляє зчіпку причіпну СП-8, призначену для агрегування двох сівалок типу ASTRA 3,6P (СЗ-3,6) або двох культиваторів суцільної обробки КПСП-4, що сприяє збільшенню продуктивності в 1,5-2 рази. (Ціна 25400 грн.). Також, ПАТ виробляє зчіпку причіпну СП-10,8 (Ціна 57500 грн.), призначену для агрегування двох сівалок ASTRA із шириною захвата 5,4 м (СЗ-5,4), що сприяє збільшенню продуктивності в 1,5-2 рази

Сьогодні вітчизняне та закордонне (країни СНД) с.-г. машинобудування виробляє нові конструкції зчіпок.

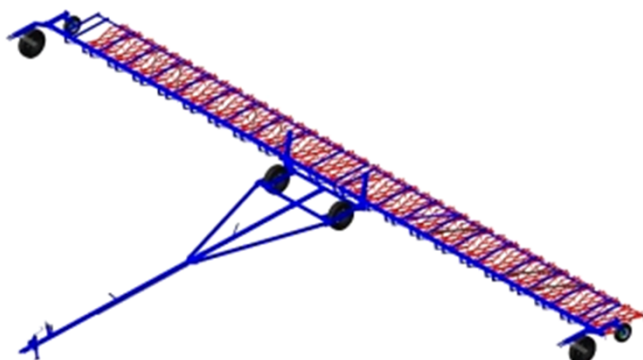

Рис. 1 - Зчіпка боронувальна широкозахватна гідрофікована СШГ-12 / СШГ-17 / СШГ-21 / СШГ-15А

Боронувальні агрегати, які складають за допомогою зчіпки, застосовують для дроблення грудок і розпушування ґрунту після оранки, вичісування бур'янів, обробки луків і пасовищ...

Рис. 2 - Зчіпка причіпна СП-11К

Зчіпка СП-11К призначена для складання тракторних гідрофікованих і не гідрофікованих широкозахватних агрегатів для передпосівної обробки ґрунту, догляду за парами, посіву зернових, зернобобових культур та інших с.-г. робіт.

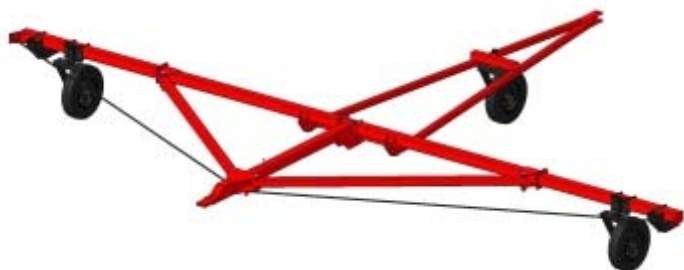

Рис. 3 - Зчіпка причіпна СП-7-01

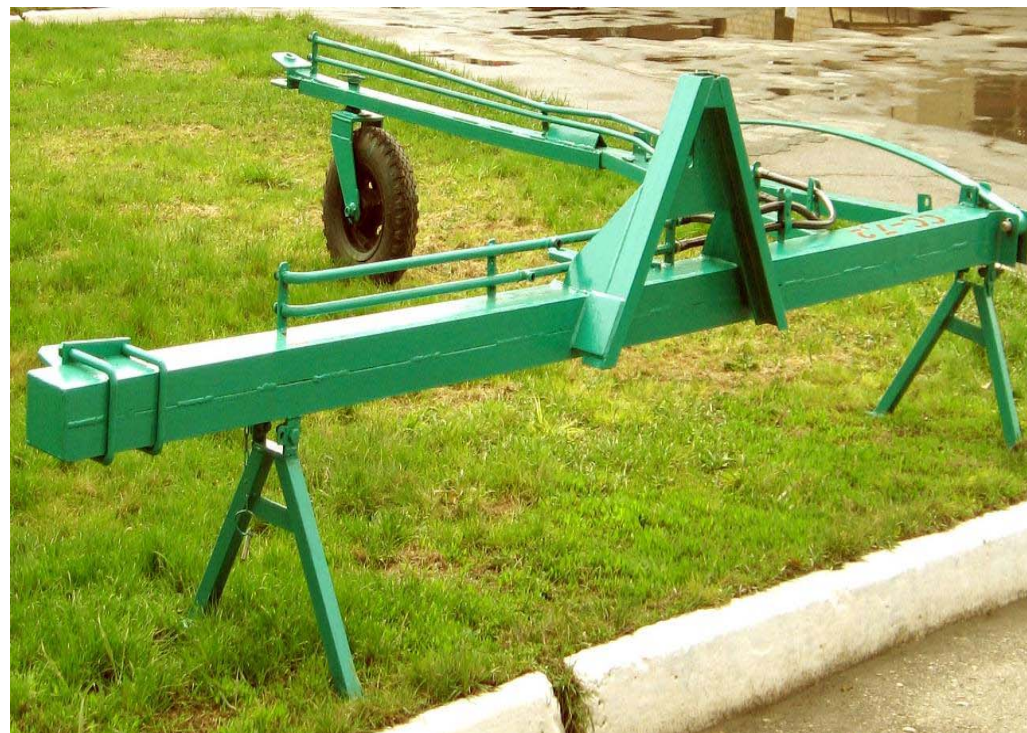
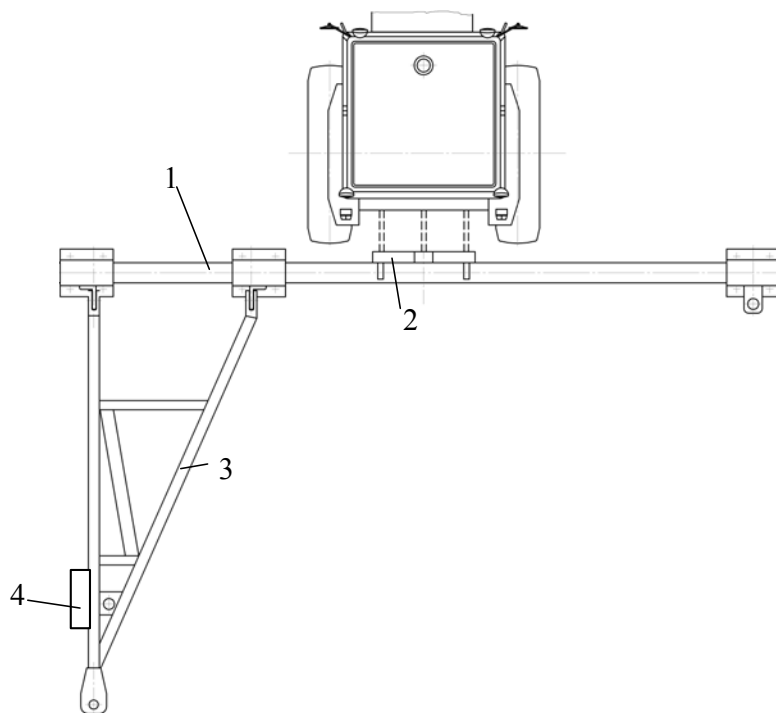
Зчіпка причіпна СП-7 призначена для складання тракторних гідрофікованих широкозахватних агрегатів із двох-трьох сівалок СЗ-3,6 для посіву зернових культур

Рис. 4 - Зчіпка причіпна СП3-10,8

Зчіпка причіпна СП3-10,8 призначена для складання тракторних гідрофікованих широкозахватних агрегатів із двох сівалок СЗ-5,4 для посіву зернових культур.

Двомашинна напівнавісна зчіпка СС-7,2, розроблена науковцями ТДАТУ

Технічна характеристики

Маса, кг	270
Фронт, м	3,6
Габарити, м	
Тяговий клас трактора	
Агреговані машини	
Конструктивна ширина захвату, м	
захвату МТА, м	

3,82 x 3,70 x 1,00
1,4
2 причіпні сівалки типу СЗ-3,6
3,6
7,2

Класифікація зчіпок за наступними ознаками:

1) За способом приєднання зчіпки до трактора:

- причіпні,
- начіпні
- напівначіпні.

2) За ступеням універсальності:

- **універсальні**, призначені для агрегування сільськогосподарських машин різного типу (борін, культиваторів, сівалок), наприклад:

зчіпка СП-11 призначена для складання агрегату із двох (трьох) культиваторів типу КПС-4 або двох (трьох) сівалок типу СЗП-3,6Б або 12 борін типу БЗТС-1,0; зчіпка С-11У призначена для складання агрегату із трьох сівалок СЗ-3,6А або двох культиваторів типу КПС-4; зчіпка СГП-10,8 призначена для складання агрегатів із трьох сівалок СЗ-3,6А, СЗТ-3,6А, СЗП-3,6Б або двох (трьох) культиваторів КПСП-4; зчіпка СП-16А призначена для складання агрегатів із чотирьох культиваторів типу КПК-4 і КПСУ-4 з одночасним боронуванням зубовими боронами або чотирьох (п'яти) сівалок типу СЗП-3,6Б;

- **спеціальні**, призначені для агрегування сільськогосподарських машин тільки одного типу, наприклад:

зчіпка СГ-21 призначена для складання агрегату із причіпних зубових борін (БЗТС-1,0, БЗСС-1,0);

зчіпка СП-8 призначена для агрегування двох культиваторів типу КПС-4; зчіпка СП-10,8-01 призначена для складання агрегату із двох сівалок СЗ-5,4; зчіпка СП-11М призначена для складання агрегату із трьох сівалок СЗ-3,6А;

3) За конструкцією рами зчіпки бувають

- із жорсткою рамою,
- із шарнірною рамою,
- безрамні.

4) За оснащенням гідравлікою зчіпки:

- гідрофіковані, наприклад, зчіпки гідрофіковані СГ-21, СП-8, СП-10,8-01, СП-11М, СГП-10,8, СП-16А та ін.;

- не гідрофіковані, наприклад, С-11В, СП-11.

Основними експлуатаційними показниками зчіпок є:

- фронт зчіпки – Φ - це найбільш можлива відстань між точками причепа або навішення робочих машин. Фронт зчіпки визначає число машин n , які можуть бути приєднаними до зчіпки:

$$n = \frac{\Phi}{B_M} + 1,$$

де B_M – ширина захвату с.-г. машини,

- довжина виїзду зчіпки – l_g - це відстань від точки причепа до осі заднього колеса – l'_g або до осі причепа подовжувача – l'' ;

- радіус повороту;

- маса зчіпки на одиницю її довжини – g_m , кг/м;

- питомий тяговий опір зчіпки – $K_{сц}$, кН/м. - це зусилля, що приходить на один метр ширини захвату зчіпки;

- опір кочення зчіпки:

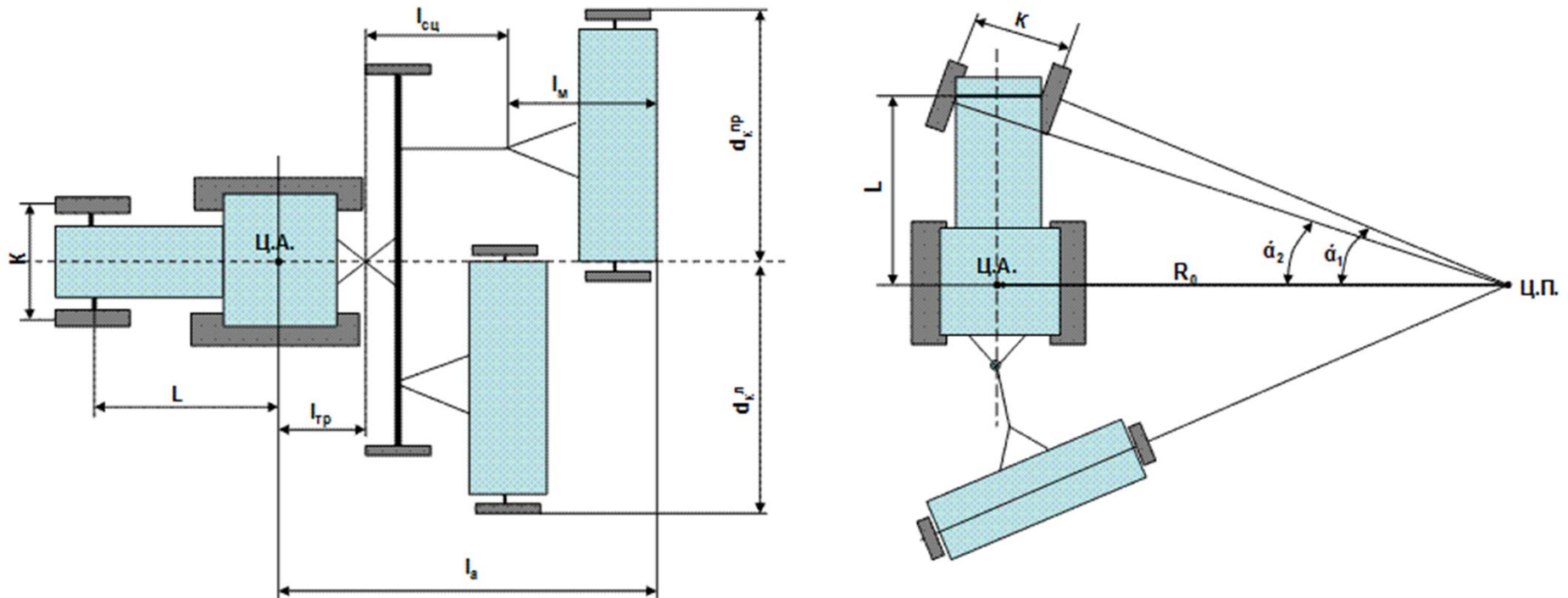
$$F_{сц} = G_{сц} \cdot f_{сц}, \text{ кН},$$

де $G_{сц}$ – вага зчіпки, кН;

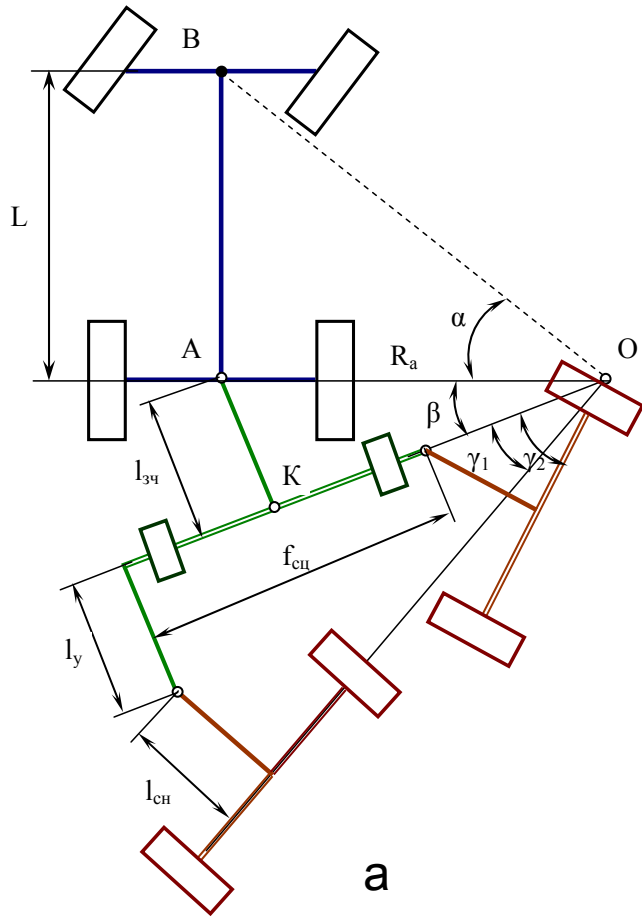
$f_{сц}$ – коефіцієнт опору кочення зчіпки.

3.2 Вплив зчіпок на кінематичні параметри МТА

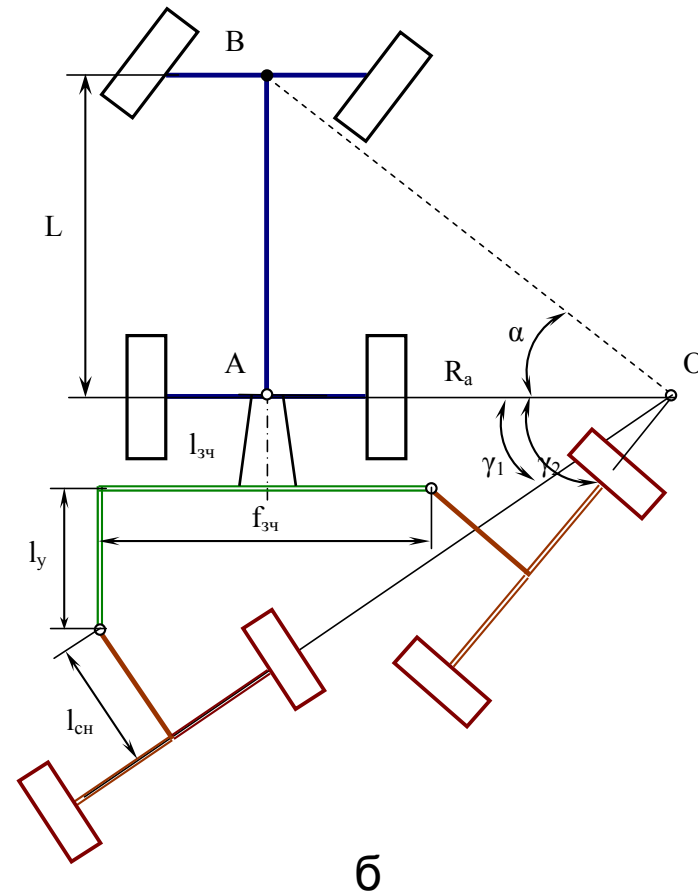
Кінематика агрегату вивчає геометрію форми його руху. Траєкторія руху агрегату звичайно складається з відрізків прямолінійного руху і повороту навколо обумовленого (умовного) центру повороту

До кінематичних характеристик МТА відносяться: кінематичний центр; кінематична довжина; довжина виїзду; кінематична ширина; радіус і центр повороту.

$$\begin{cases} \frac{L}{R_a} = \operatorname{tg} \alpha, \\ l_{34} = R_a \cdot \sin \beta, \\ \frac{l_y}{\cos \gamma} + l_{ch} = (R_a \cdot \cos \beta + 0,5 f_{cu} + l_y \cdot \operatorname{tg} \gamma) \cdot \sin \gamma. \end{cases}$$

$$\begin{cases} \frac{L}{R_a} = \operatorname{tg} \alpha, \\ \operatorname{ctg} \gamma_1 = \frac{R_a + (f_{34} / 2)}{l_m + l_y + (l_{ch} / \cos \gamma_1)}. \end{cases}$$

Кінематика двомашинного широкозахватного МТА на повороті:
а – з причіпною зчіпкою; б – з навісною зчіпкою

3.3. Особливості агрегування мобільних енергетичних засобів із причіпними та напівнавісними зчіпками.

Відомо, що для кожного виду повороту МТА існує оптимальний радіус повороту R_{opt} , за яким шлях маневру, що виконується при повороті, буде найменшим

$$R_{opt} = \sqrt{\frac{L \cdot V_p}{2\omega \cdot \varepsilon_{max}}}$$

де L – база трактору;

V_p – швидкість руху агрегату на поворотній смузі;

ω – кутова швидкість повороту керованих коліс трактору;

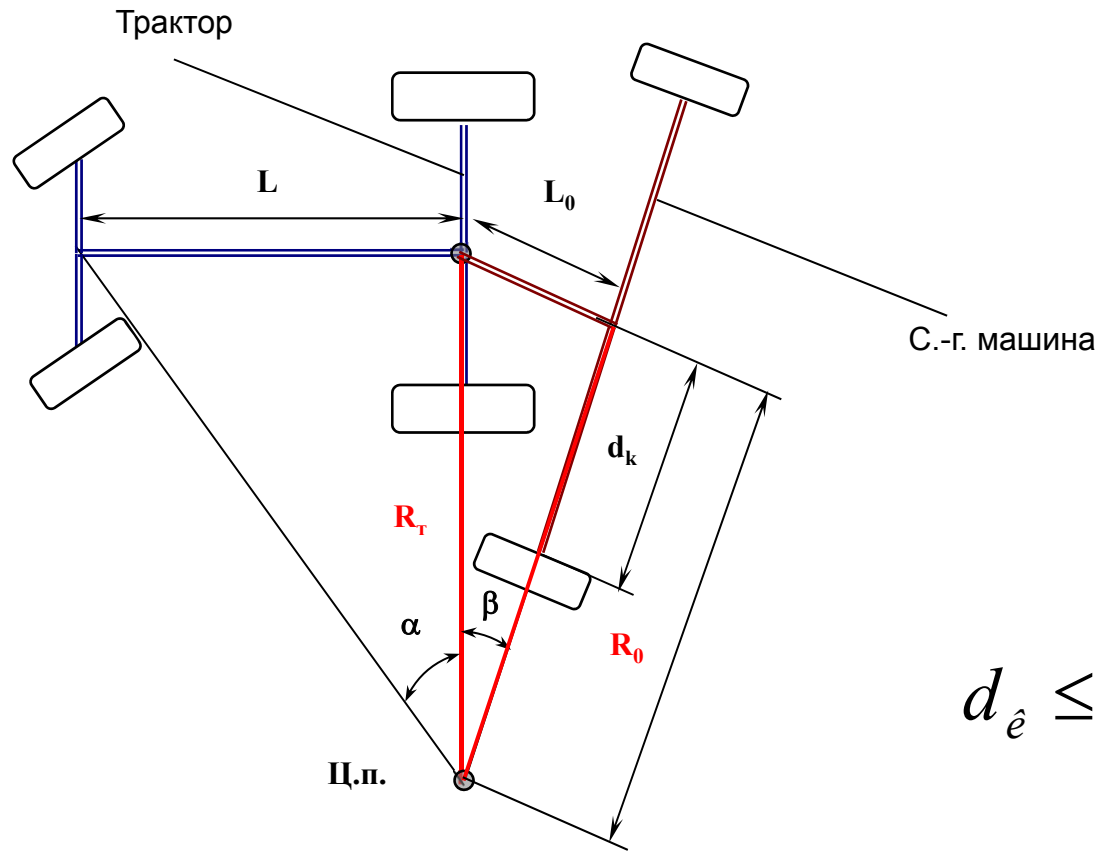
ε_{max} – максимальний кут повороту агрегату в момент завершення ним входження у фазу руху з постійним радіусом кривизни (для петльових поворотів - $\varepsilon_{max}=\pi/2$; для безпетльових - $\varepsilon_{max}=\pi/4$).

Найбільш оптимальним поворотом є такий, коли мінімальний радіус повороту агрегату R_{min} , обумовлений його конструктивними та іншими параметрами, буде дорівнювати оптимальному R_{opt} .

$$R_{min}=f(\alpha_{max}) = R_{opt}=f(\alpha_{opt}).$$

- 1) $\alpha_{max} < \alpha_{opt}$ - недостатня поворотність агрегату;
- 2) $\alpha_{max} > \alpha_{opt}$ - зайва поворотність, яка вказує на неможливість реалізації в умовах практики максимально досягнутого значення кута α ;
- 3) $\alpha_{max} = \alpha_{opt}$.

Кінематика повороту причіпного одномашинного МТА без зчіпки

Умова правильного (без бокового ковзання коліс) повороту:

$$d_k \leq R_0,$$

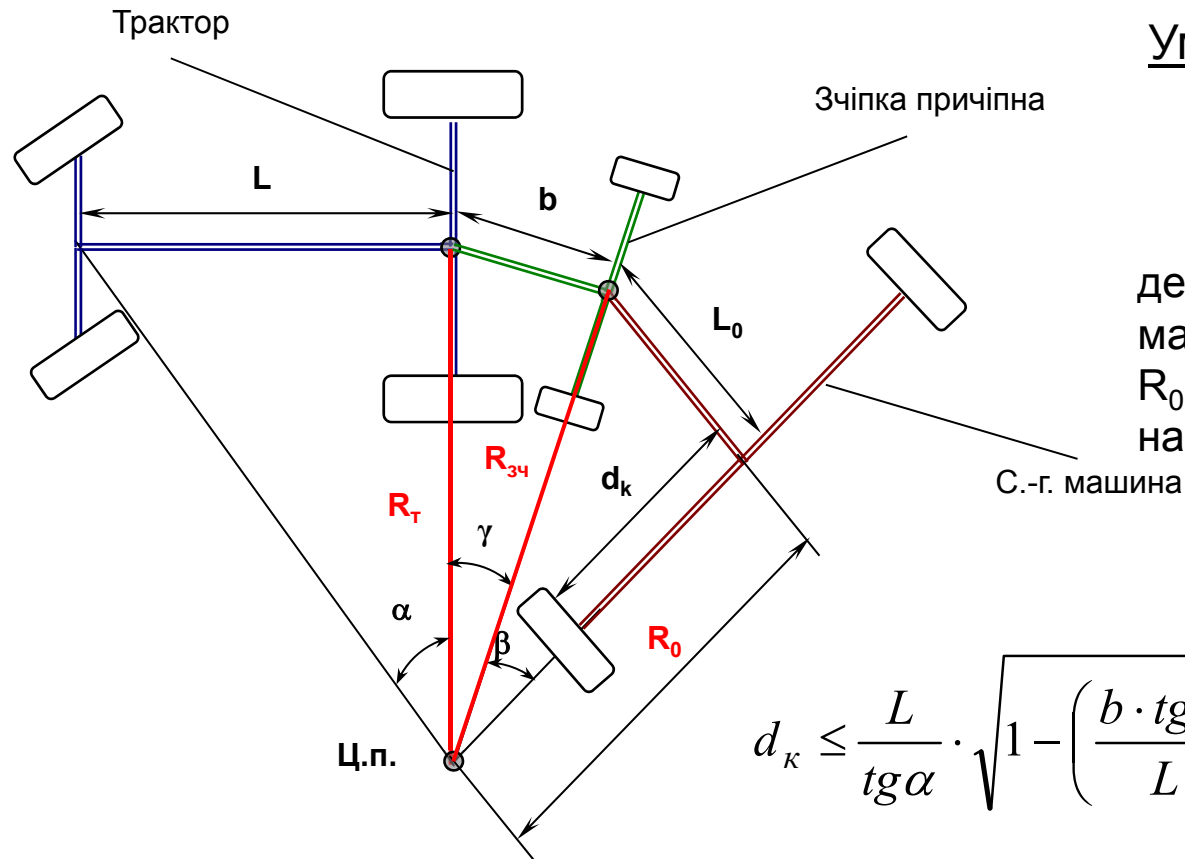
де d_k – кінематична ширина с.-г. машини;

R_0 – радіус повороту с.-г. машини навколо центру повороту (Ц.п.).

$$d_e \leq \frac{L}{\operatorname{tg} \alpha} \cdot \sqrt{1 - \left(\frac{L_0 \cdot \operatorname{tg} \alpha}{L} \right)^2}$$

За вказаним рівнянням можна відшукати такий максимальний кут $\alpha_{\max}$, за яким виконується умова правильного повороту (т.б. $d_k \leq R_0$):

Кінематика повороту МТА в складі причіпної зчіпки і с.-г. машини

Умова правильного (без бокового ковзання коліс) повороту:

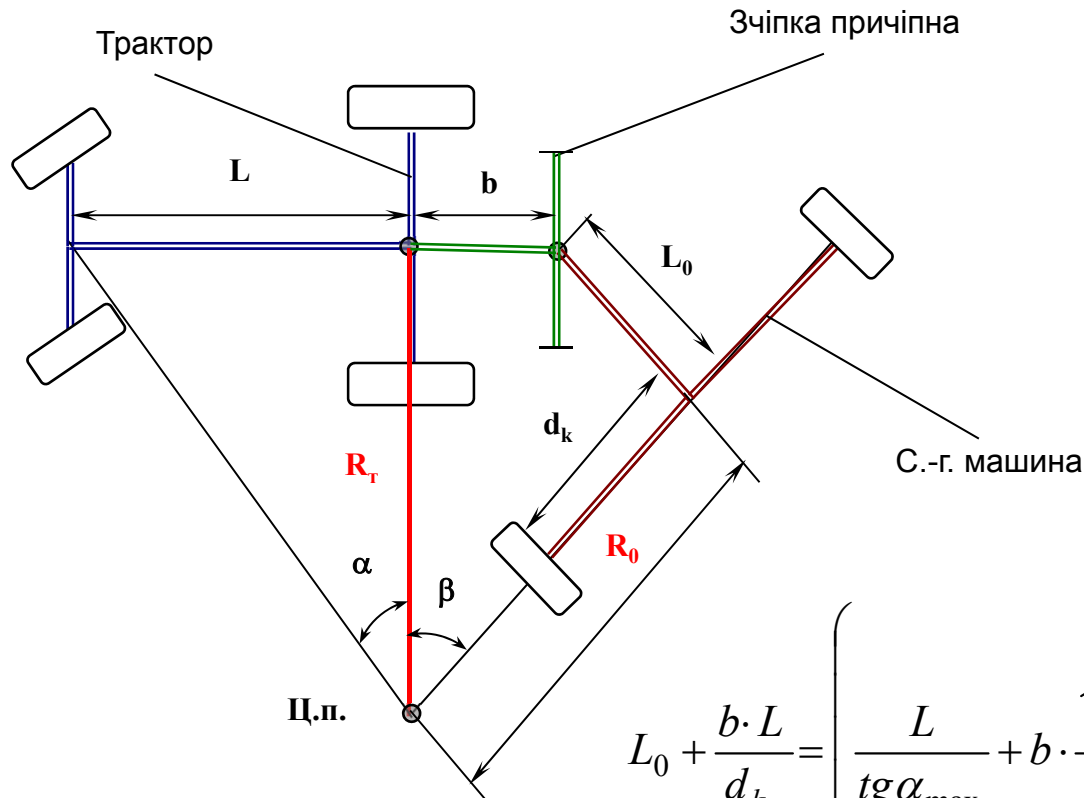
$$d_k \leq R_0,$$

де d_k – кінематична ширина с.-г. машини;
 R_0 – радіус повороту с.-г. машини навколо центру повороту (Ц.п.).

$$d_k \leq \frac{L}{\operatorname{tg} \alpha} \cdot \sqrt{1 - \left(\frac{b \cdot \operatorname{tg} \alpha}{L} \right)^2} \cdot \sqrt{1 - \left(\frac{L_0 \cdot \operatorname{tg} \alpha}{L \cdot \sqrt{1 - \left(\frac{b \cdot \operatorname{tg} \alpha}{L} \right)^2}} \right)^2}$$

За вказаним рівнянням можна відшукати такий максимальний кут $\alpha_{\max}$, за яким виконується умова правильного повороту (т.б. $d_k \leq R_0$):

Кінематика повороту МТА в складі навісної зчіпки і с.-г. машини

Умова правильного (без бокового ковзання коліс) повороту:

$$d_k \leq R_0,$$

де d_k – кінематична ширина с.-г. машини;

R_0 – радіус повороту с.-г. машини навколо центру повороту (Ц.п.).

$$L_0 + \frac{b \cdot L}{d_k} = \left(\frac{L}{\operatorname{tg} \alpha_{\max}} + b \cdot \frac{\sqrt{1 - \left(\frac{d_k \cdot \operatorname{tg} \alpha_{\max}}{L} \right)^2}}{\frac{d_k \cdot \operatorname{tg} \alpha_{\max}}{L}} \right) \cdot \sqrt{1 - \left(\frac{d_k \cdot \operatorname{tg} \alpha_{\max}}{L} \right)^2}$$

За вказаним рівнянням можна відшукати такий максимальний кут $\alpha_{\max}$, за яким виконується умова правильного повороту (т.б. $d_k \leq R_0$):

Контрольні питання до ПМК.

1. Призначення зчіпок, марки та приклади побудови широкозахватних агрегатів за допомогою зчіпок.
2. Класифікація зчіпок.
3. Основні експлуатаційні показники зчіпок.
4. Кінематичні параметри широкозахватного МТА.
5. Кінематика повороту широкозахватного МТА в складі причіпної зчіпки навколо умовного центру повороту.
6. Кінематика повороту широкозахватного МТА в складі навісної зчіпки навколо умовного центру повороту.
7. Умова здійснення правильного (без бокового ковзання коліс) повороту МТА в складі причіпної зчіпки.
8. Як впливають конструктивно-кінематичні параметри причіпних та навісних зчіпок на величину максимального куту $\alpha_{\max}$ повороту керованих коліс трактору та радіус його повороту навколо центру повороту.